

**ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної наукової
конференції**

**«ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА
ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ:
історичні та психологічні
наслідки»**

***Abstracts collection of the
III International scientific
conference of***

***"MILITARY CONFLICTS AND
TECHNOGENIC DISASTERS:
historical and psychological
consequences"***

***Тернопіль,
20-21 квітня 2023 р.***

*III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»*

ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки: Збірник тез III Міжнародної наукової конференції, 20-21 квітня 2023 р.. Упорядники: А.А. Криськов, Н.В. Габрусєва. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. 168 с.

Збірник містить матеріали III Міжнародної наукової конференції «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» Конференція проведена Тернопільським національним технічним університетом імені І. Пулюя 20-21 квітня 2023 р.. Основне проблемне поле конференції: типи та способи ведення гібридних воєн; питання психологічної та соціальної реабілітації постраждалих під час воєнних конфліктів; основні напрямки новітніх досліджень у мінімізації наслідків воєнних конфліктів та техногенних катастроф; шляхи міжнародного співробітництва у подоланні екологічних, економічних, психологічних, соціальних проблем, пов'язаних з воєнними конфліктами та техногенними катастрофами тощо.

ISBN 978-617-7875-32-0

Матеріали публікуються в авторській редакції та відображають точку зору авторів, яка може не збігатися з позицією редколегії

Відповідальність за зміст тез несуть автори

III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

ЗМІСТ

**СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЧНА І СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ
ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ І ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ..... 8**

H. SHCHYNELSKA, PH.D., ASSOC. PROF.; H. JADAV; V. BODNAR	8
Ternopil Ivan Pulu National Technical University, Ukraine FORMATION OF SAFETY CULTURE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE	
Г. ЩИГЕЛЬСЬКА, КАНД. ІСТ. Н., ДОЦ.; Х. ДЖАДАВ, В. БОДНАР ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	
О. GERMAN, КАНД. ІСТ. НАУК, ПРОФ.	11
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ВИКЛИКИ ПЕРЕМОГИ	
О. HERMAN, PH.D., PROF. CHALLENGES OF VICTORY	
О. GERMAN, КАНД. ІСТ. НАУК, ПРОФ.; М. ЯНУСЬ.....	13
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ	
О. М. HERMAN, PH.D., PROF.; M.V. YANUS PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ADAPTATION OF VICTIMS OF MILITARY CONFLICTS AND MAN-MADE DISASTERS: PROBLEMS AND OPPORTUNITIES	
О. КОЗАК.....	14
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ДІАЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	
О. KOZAK DIALOGIZATION OF EDUCATIONAL SPACE AS A METHOD OF PSYCHOLOGICAL ADAPTATION STUDENTS TO EDUKATION IN WAR CONDITIONS	
Г. МЕШКО, Д-Р ПЕД. НАУК, ПРОФ.; О. МЕШКО, КАНД. ПСИХОЛ. НАУК, ДОЦ.	17
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНИХ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
Н. М. MESHKO, DR. OF PEDAGOGICAL SCIENCES, PROF.; O. I. MESHKO, PH.D., ASSOC. PROF. THE FORMATION OF CONSTRUCTIVE STRATEGIES OF FUTURE HEADS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION S	
І. НЕСТАЙКО, КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.; Н. СЕНЬОВСЬКА, КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.	19
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ У РЕЗУЛЬТАТІ ВІЙНИ В ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
І. NESTAİKO, PH.D., ASSOC. PROF.; N. SENOVSKA, PH.D., ASSOC. PROF. SOCIAL ADAPTATION OF REFUGEE CHILDREN AS A RESULT OF THE WAR IN POLISH SOCIETY	
А. ОКАЄВИЧ, МАЙОР	21
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗС УКРАЇНИ	
А. ОКАЄВУЧ, MAJOR FORMATION OF EMOTIONAL AND VOLITIONAL STABILITY OF SERVICEMEN DURING PSYCHOLOGICAL TRAINING OF THE PERSONNEL OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE	
І. ПЕРІГ, КАНД. ПСИХОЛ. НАУК, ДОЦ.	23
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПРИ ГОСТРОМУ ПЕРЕЖИВАННІ ТРАВМУЮЧИХ ПОДІЙ ВІЙНИ	
І. PERIG, PH.D. (PSYCHOLOGY), ASSOC. PROF. PSYCHOLOGICAL HELP IN ACUTE EXPERIENCE TRAUMATIC EVENTS OF THE WAR	
В. ПОЛЕВИЙ, КАНД. ЮРИД. НАУК; О. ВОЙТКО, КАНД. ВІЙСЬК. НАУК, ДОЦ.	25
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Україна ПОВОЄННА КОМУНІКАЦІЯ ВІЙНИ	
V.I.POLEVYI, PHD OF LAW; O.V. VOYTKO, PHD OF MILITARY SCIENCES, ASSOC. PROF. POST-WAR COMMUNICATION OF WAR	
О. ПОТІХА, КАНД. ІСТ. НАУК	27
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ДОЛІ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ	

III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

O. ROTIUKA, PHD THE FATE OF UKRAINIAN CHILDREN IN THE TEMPORARY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE	
Г. РАДЧУК, Д-Р ПСИХОЛ. НАУК, ПРОФ. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	30
H. RADCHUK, DR. OF PSYCHOLOGY, PROF. PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF TEACHERS DURING THE WAR	
П. СІВЧУК Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	32
P. SIVCHUK SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF ARMED CONFLICTS REGULATION	
І. ТРУБАВІНА, Д-Р ПЕД. НАУК, ПРОФ. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, Україна	34
О. ЧЕРЕДНИЧЕНКО, КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦ. Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби Безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна	
К. НЕДРЯ, КАНД. ІСТ. НАУК, ДОЦ. Дніпропетровський університет внутрішніх справ, Україна ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: НОВИЙ ЗМІСТ І ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ	
I. TRUBAVINA, DR., PROF.; O. CHEREDNYCHENKO, PH.D., ASSOC. PROF.; PH.D., K. NEDRIA, ASSOC. PROF. EDUCATION UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE IN UKRAINE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: NEW CONTENT AND WAYS OF ITS IMPLEMENTATION	
Т. ЧОП, ВИКЛАД.; Ю. ЮРИК Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ПРАВО НА ПДНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ	37
Т.СНОР, Y. YURUK THE RIGHT TO DIGNITY IN THE CONTEXT OF MILITARY CONFLICT	
Т.ЧОП, ВИКЛ.; Д. МІЗЕРЕЦЬКА Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ВІЙСЬКОВИМИ ЖУРНАЛІСТКАМИ	39
Т.СНОР; D. MIZERETSKA THE EXPERIENCE OF OVERCOMING GENDER STEREOTYPES BY MILITARY JOURNALISTS	
І. ШУЛЬГА, КАНД. ПЕД. НАУК Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимир Гнатюка, Україна БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ АСПЕКТИ	41
I. SHULHA, PH.D. A SAFE LEARNING ENVIRONMENT UNDER MARTIAL LAW: INCLUSIVE AND HEALTHY ASPECTS	
СЕКЦІЯ 2,6. ІСТОРІЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ І ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ	43
УЧАСТЬ НАТО ТА ЄС У ВРЕГУЛЮВАННІ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ	
J. ZIÓŁKOWSKI, PŁK., DR HAB. INŻ.; V. HUTSAYLYUK DR HAB. INŻ. Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego, Polska TRANSFORMACJA DOKTRYNY BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO I REGIONU EUROPY ŚRODKOWO- WSCHODNIEJ W OBLCZU ROKU OTWARTEJ WOJNY W UKRAINIE	43
J. ZIÓŁKOWSKI, COL., PH.D. DSC. ENG.; V. HUTSAYLYUK PH.D. DSC. ENG. TRANSFORMATION OF THE SECURITY DOCTRINE OF EUROPE AND THE CENTRAL AND EASTERN EUROPE REGION IN THE PRESENCE OF THE YEAR OF OPEN WAR IN UKRAINE	
М. БАРМАК, Д-Р. ІСТ. НАУК, ПРОФ.; І. БАРМАК Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	46
M. BARMAC, DR., PROF.; I. BARMAC THE HISTORICAL ORIGINS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR	

pozostawiły głęboką rysę na wizerunku państwa w zewnętrznej polityce, a w konsekwencji nadwyręzenie zaufania co z kolei budzą wątpliwości o przyszłym przywództwie w wzmocnieniu wspólnego komponentu bezpieczeństwa w Europie.

– wzrasta rola Polski i regionu wschodniej flanki NATO w kontekście bezpieczeństwa europejskiego. Przede wszystkim wynika to z faktu aktywnej aktualnej modernizacji i rozbudowy polskiej armii opartej na modernizacji uzbrojenia ścisłej współpracy z Ukrainą i Stanami Zjednoczonymi w większości obszarów szeroko pojętego bezpieczeństwa [2]. Tego typu symbioza państw ściśle współpracujących z wiedzającym partnerem NATO na tle erozji międzynarodowe wiarygodności Niemiec, a jednocześnie zacieśnieniu współpracy z Francją przede wszystkim przez Polskę projektach przyszłej odbudowy Ukrainy tworzy zupełny inny układ sił co w konsekwencji długotrwałej perspektywy może przyczynić się do powstania w naszym regionie kluczowego centrum dla bezpieczeństwa Europy.

References

1. Instytut na rzecz Ekorozwoju (dostęp: 17 kwietnia 2023). Sojusznikom Kijowa kończy się cierpliwość. Sytuacja wokół Ukrainy każe nam przemyśleć europejskie bezpieczeństwo. URL: <https://ine.org.pl/sojusznikom-kijowa-konczy-sie-cierpliwosc-sytuacja-wokol-ukrainy-kaze-nam-przemyslec-europejskie-bezpieczenstwo-2/>
2. PAP MediaRoom (dostęp: 17 kwietnia 2023). Rok wojny w Ukrainie - jak eksperci oceniają bezpieczeństwo Polski i Europy? URL: <https://pap-mediroom.pl/polityka-i-spoleszenstwo/rok-wojny-w-ukrainie-jak-eksperci-oceniaja-bezpieczenstwo-polski-i>
3. Instytut na rzecz Ekorozwoju (dostęp: 17 kwietnia 2023). NATO oraz członkowie sojuszu wobec konfliktu w Ukrainie. URL: <https://ine.org.pl/nato-oraz-czlonkowie-sojuzsu-wobec-konfliktu-w-ukrainie/>
4. Atlantic Council. (2022). NATO Priorities: Initial Lessons from the Russia-Ukraine War. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/nato-priorities-initial-lessons-from-the-russia-ukraine-war/>

УДК 35.977.535.3.94

М. Бармак, д-р. іст. наук, проф.; І. Бармак

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Україна*

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

M. Barmak, Dr., Prof.; I. Barmak

THE HISTORICAL ORIGINS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Російсько-українська війна має інформаційно-пропагандистське підґрунтя, спрямована на опанування свідомості людей. Мета гібридної війни полягає, насамперед, у заволодінні свідомістю людей, поселити в їхніх душах зневіру, сумніви, страх, байдужість.

Перебуваючи упродовж століть під владою завойовників, українці фактично були позбавлені можливості впливу на формування національної свідомості та розвитку історії, в результаті чого історія України написана переважно на догоду окупантам.

Проблематику історичних витоків і передумов російсько-української війни років певною мірою розглядали В. Білінський [1; 2], П. Гай-Нижник [3], Є. Гуцало [4], Я. Дашкевич [5], Л. Залізняк [6], А. Криськов [7], О. Ситник [8], Штепа [9] та ін.

Низка українських мислителів розглядали взаємини російського та українського народів в контексті протиставлення двох типів цивілізацій - осілого, землеробського з одного боку та мисливсько-кочового, загарбницького з іншого.

III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

Протягом усієї своєї історії московська держава демонструвала схильність до експансії щодо сусідніх країн. Особливо ж щодо таких багатих, як Україна. Проте для московського (російського) колоніалізму загарбання одних матеріальних ресурсів було недостатнім. Це доповнювалося поглинанням людських ресурсів: найбільш інтелектуальних, соціально активних і обдарованих українців. Це було необхідно задля ведення нескінченних колоніальних війн московської орди, що на початку XVIII ст. трансформувалася в імперську Росію.

Прагнучи присвоїти історію України-Руси, московська держава всіляко намагалася сфальсифікувати історичну дійсність. Брутальне спотворення історії України-Руси та перекручення історії російської імперії було спрямоване на створення історичної міфології про те, що московія та Київська Русь мають спільні історичні корені, що московія має «спадкові права» на Київську Русь. Звичайне шахрайство московитів, що привласнили собі минуле Великого Київського князівства завдало страшного удару по українському етносу.

Москва завжди прагнула маніпулювати свідомістю як своїх громадян, так й інших народів. Тому московська влада постійно намагалася переписувати історію в потрібному саме їй руслі. Масовану державну фальсифікацію історії здійснив Петро I, який в 1701 році видав указ про вилучення в підкорених народів письмових пам'яток: літописів, хронік, давніх історичних записів, церковних документів, архівів тощо. Особливо це стосувалась України-Русі. На основі цих фальсифікацій 1721 року московія оголосила себе російською імперією, а московитів - росіянами. Так була вкрадена у законних спадкоємців Київської Русі - українців історична назва Русь.

Сучасна окупаційна політика Москви та відверта агресія щодо України, яка зумовила вирішальний етап боротьби за незалежність української держави, породила низку проблем. Одна з них має ідеологічний характер - ліквідація залишків радянськості й тоталітарних символів. Російсько-українська війна у вигляді різновиду гібридної - інформаційно-диверсійної війни є насамперед війною ідеологій. Значною мірою вона була зумовлена прагненням реанімувати путінським режимом прообраз Радянського Союзу, з усіма його ідейно-політичними атрибутами та символами.

Історія України та росії – це історія протистояння, а не братерства. росія як така з'явилася саме після поглинання українських земель. Саме поступове знищення української козацької держави стало початком народження імперії із вкраденою в українців назвою росія. Далі були століття імперської політики, мета якої – розчинити українців в імперському середовищі. Для цього використовувалися різні способи: від привабливої для української еліти інкорпорації нащадків козацької старшини в російське дворянство – до системного знищення української мови та культури, що кидала виклик імперії.

На початок XX століття імперія змушена боротися вже з розвиненим українським національним рухом. Ослаблення Російської імперії привело до того, що цей рух спромігся на національну революцію, а відтак і на створення національної держави.

Проголошена в 1917 році Українська Народна Республіка одразу опинилася у стані війни з новим імперським російським проектом під керівництвом більшовиків. Українці програли цю чотирилітню війну, проте вони серйозно ослабили росію і забезпечили можливість для незалежності інших її територій, а тепер держав – Польщі, Фінляндії, Балтійських країн.

Падіння української держави не означало кінця українського національного руху. Він залишався головним викликом для російського імперського проекту протягом наступних ста років. Українці ослаблювали імперію повстаннями в Україні до середини 1920-х, злякали Сталіна масовим рухом опору колективізації в 1930-х, відповіддю на який став організований штучний Голодомор. Українці кинули виклик СРСР, який

щойно переміг нацизм і завоював пів Європи, розгорнувши масштабний повстанський рух у Західній Україні, який Кремль не зміг придушити ще понад десять років після Другої світової.

Росія намагається присвоїти історію України як плацдарм для агресії. Спочатку крадуть українську історію, потім заперечують право українців на існування як окремого етносу, потім - нападають на українську територію - такий алгоритм російського імперіалізму.

Література

1. Білінський В. Країна Моксель, або Московія : роман-дослідження. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. Книга 1. 376 с.
2. Білінський В. Москва Ординська (XIII - XVI століття). Історичне дослідження. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2011.
3. Гай-Нижник П. П. Україна довоєнна : алогізм плутократії та становлення нової нації. *Гілея*. 2015. Вип. 93. С. 67-70.
4. Гуцало Є. Ментальність орди: URL: <http://refdb.ru/look/2889195.html>.
5. Дашкевич Я. Як Московія вкрала історію Київської Русі-України: URL: <http://uainfo.org/blognews/398664-kak-moskoviya-ukrala-istoriyu-kievskoy-rusi-ukrainy-doklad-doktora-istoricheskikh-nauk.html#sel=8:1,10:45>.
6. Залізник Л. Л.. Історичні витоки та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014-2016 рр. *Українознавство*. 2016. № 3 (60). С. 26-39.
7. Криськов А. А. Пропагандистські міфологеми у гібридній війні. Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті : збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11–12 червня 2020 року, Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 35–37.
8. Ситник О. Історичні витоки російсько-української війни 2014 – 2017 років. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. Вип. 2. С. 71-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eehb_2017_2_10
9. Штепа П. Українець і москвин : дві протилежності. [вид. 2-е]. Дрогобич: Відродження, 2008. Серія: Постаті та ідеї. 690 с.

УДК 355.34:94] [477]

Д. Веденєєв, д-р іст. наук, проф.

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗВІДКИ КДБ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ПРОТИ РЕЛІГІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (1954–1991 РР.)

D. Viedienieiev, Dr. of Historical Sciences, Prof.

INTELLIGENCE ACTIVITIES OF THE KGB OF THE UKRAINIAN SSR AGAINST RELIGIOUS ASSOCIATIONS OF THE UKRAINIAN DIASPORA (1954–1991)

Серед специфічних напрямів оперативних зусиль зовнішньої розвідки Комітету державної безпеки (КДБ) Української РСР (УРСР) у роки міжблокового протистояння у післявоєнному світі «холодної війни» 1946–1990 рр.) доцільно виокремити роботу по українським зарубіжним (еміграційним) релігійним центрам. У структурі Першого управління (зовнішня розвідка) КДБ УРСР існував відділ з агентурно-оперативної роботи проти у закордонних «антирадянських центрів», котрий по лінії роботи з закордонними релігійними об'єднаннями взаємодіяв із підрозділом з роботи у конфесійних об'єднаннях 4-го (Секретно-політичного управління, до 1960 р.) та 5-го (проти дія «ідеологічної диверсії») Управління КДБ УРСР. Як свідчить «План